

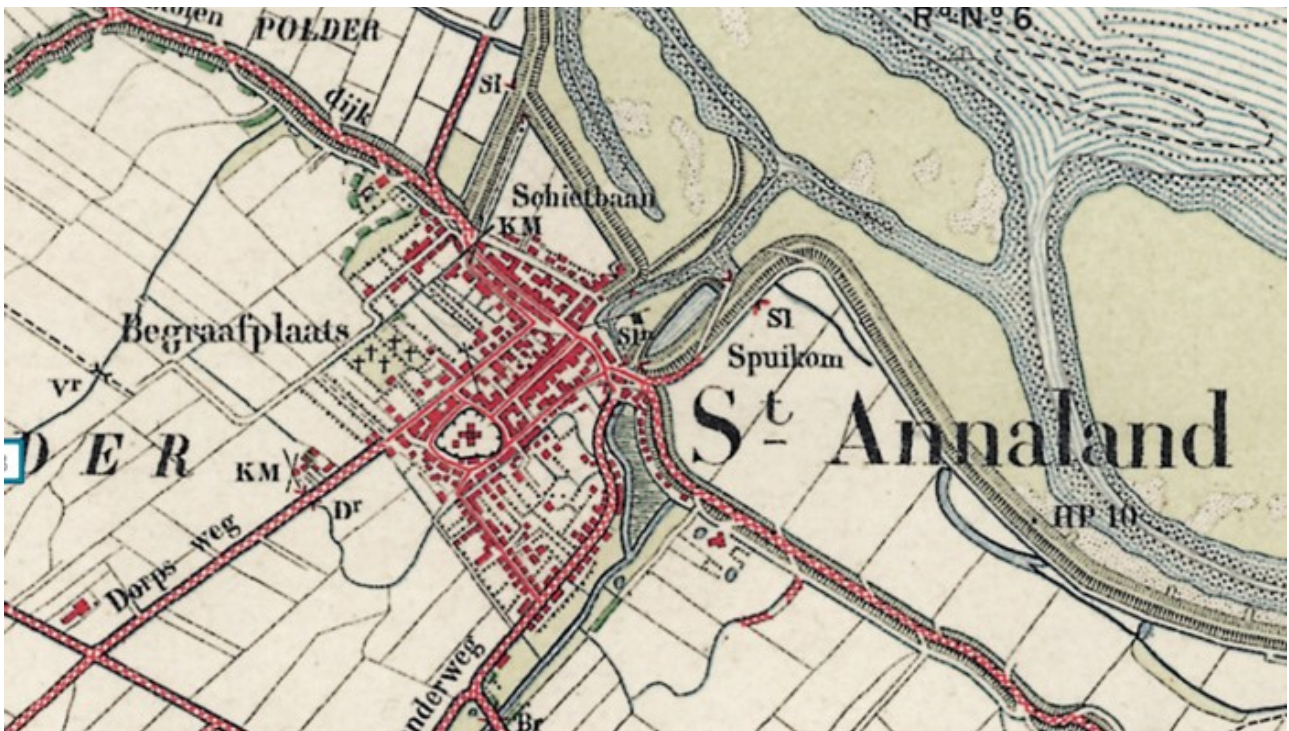
De haven van Sint Annaland in heden en verleden

Een paar jaar geleden stond in ons verenigingsblad een luchtfoto van de oude haven van Sint Annaland. Dat plaatje, uit de tijd dat Stalland nog een zogenaamde getijhaven had, intrigeerde me dusdanig dat ik me heb verdiept in de situatie van vóór de jaren zestig van de vorige eeuw, toen de huidige haven vorm kreeg. Ook sindsdien is er nog wel wat veranderd, maar daarover later.

De website van de gemeente Tholen zegt dit over de de haven van Sint Annaland:

Vanouds heeft Sint-Annaland een haven, die zoals in deze getijdenwateren gebruikelijk bij de uitwateringssluis werd aangelegd. Volgens de Tegenwoordige Staat (1753) werd deze door vele vaartuigen bezocht. Bij onstuimig weer en harde wind bood deze haven aan de vaarweg tussen Antwerpen en Holland een veilig toevluchtsoord. In 1953 bleek deze haven aan de Krabbenkreek, die direct tegen de bebouwing lag, een zwakke schakel in de zeewering. De coupure brak door waarna de Oudelandpolder dras kwam te staan. In 1960 is de haven gedempt (Havenplein), waarna meer zeewaarts een nieuwe haven is aangelegd die ook met laagwater toegankelijk is. Droogvallen met het schip op een zate was toen verleden tijd. De noordzijde van de nieuwe gemeentehaven is in 1965 ingericht als jachthaven.

Op internet bestaat sinds enige tijd de website *Topotijdreis* (<http://www.topotijdreis.nl/>). Als we daar op Stalland inzoomen en de tijdschuif links op 1930 zetten, dan zien we dit:

De plek waar de huidige haven ligt, is nog slechts een bij LW droogvallend schor en om na vertrek uit de toenmalige haven uiteindelijk in diep water te komen, moeten nog wel een paar bochtjes worden genomen..

Wat zich ook toont, is dat er naast de droogvallende haven een zogenaamde spuikom lag. Een fenomeen dat we bij veel getijhavens aantreffen. Het is een bassin dat men bij opkomend tij laat vollopen. Rond HW wordt het sluisje, waardoor het water de spuikom binnenkomt, gesloten en op het moment dat het water alweer flink gezakt is, wordt het opengezet en stroomt het water vanuit de spuikom met enig geweld door de haven en de toegangsgeul weg. Het exacte moment waarop men dit deed, zal door ervaring zijn bepaald. Het was de bedoeling dat het wegstromende water het nodige slib loswoelde en dit meenam naar dieper water.

In het gemeentearchief van Tholen bevinden zich de nodige foto's van de haven, zoals die eruit zag in de eerste helft van de vorige eeuw.

Bovenstaande foto is vermoedelijk tussen 1915 en 1920 gemaakt. De huizen waar we op de foto frontaal tegenaan kijken, staan er bijna allemaal nog. Soms zijn ze voorzien van nieuwe voorgevels en daardoor wat minder herkenbaar. Alleen de drie panden geheel rechts zijn later gesloopt en vervangen door nieuwere panden. Op de voorgrond zien we nog net het talud van de spuikom en ook de bovenkant van sluis waardoor deze leegliep. Ook het bij het spuien uitgesleten geultje, dat naar rechts wegbuigt, is zichtbaar. Helemaal links zien we de uitlaat van een andere spuisluis, waardoor men

water vanuit de achterliggende polder afvoerde.
Het kon ook toen al een drukte van belang zijn in de haven van Stalland, zoals de foto hieronder, uit ongeveer dezelfde tijd als de vorige, laat zien.

We zien de uitlaat van de uitwateringssluis nu wat beter en het geultje vanaf de spuikom toont zich ook weer. Wat op de vorige foto nog niet goed te zien was is het rijtje huizen dat, achter het meest rechtse pand aan de kade, benedendijks staat. Op de volgende foto, genomen in zuidoostelijke richting vanaf de dijk in kwestie, zijn ze beter te zien.

Het lijkt erop dat men in latere jaren behoefte kreeg aan meer ruimte in de haven. De spuikom ging er deel vanuit maken.

Op een luchtfoto uit 1959 is dit ook te zien:

We zien op de foto en op het kaartje ook dat er aan de voormalige spuikom enkele gebouwen zijn verrezen en dat daarvoor een loswal is aangelegd. Midden-boven op de foto is trouwens ook te zien dat het van oudsher al aanwezige doodlopende geultje, ten noorden van de geul naar de haven, door mensenhand is vergroot en doorgetrokken tot de havendam. Het is zes jaar na de watersnoodramp en men heeft andere plannen met de haven van Stalland..

Ook de schepen in de haven veranderden. De zeilende vrachtvaart verdween en motorschepen gingen het beeld bepalen. Men kan zich afvragen of de komst van het motorschip ook nog invloed heeft gehad op de beslissing om de

spuikom op te offeren. Een schip, dat vlak boven de bodem van de havenkom drijft, kan namelijk met de schroef ook de nodige modder loswoelen en als het op dat moment afgaand water is, verdwijnt er misschien weer het één en ander uit de haven.

Op de foto hierboven, vermoedelijk halverwege de jaren '50 gemaakt, zien we, behalve de tot haven geworden spuikom, ook een nieuwe verschijning aan de kade. Er zijn nieuwe panden in de plaats gekomen van de eerder genoemde, gesloopte woningen en er is bedrijfsloods verschenen. Er staat een schoorsteen achter, dus mogelijk werd er niet alleen wat opgeslagen, maar ook wat gemaakt.

Zoals het intro, dat werd geleend van de website van de gemeente Tholen, al aangaf, luidde de watersnoodramp van 1953 het einde van de oude haven van Stalland in. Zoals dat overigens met meer havens op Tholen en elders in de Delta het geval was.

Eind jaren '50 werd begonnen met de aanleg van de nieuwe buitendijkse haven, zoals we die nu nog kennen.

De haven was in eerste instantie vooral bedoeld als haven voor de binnenvaart en met name voor het afvoeren van landbouwproducten. Op hetzelfde moment was echter de uitvoering van het Deltaplan in volle gang en werden de Zeeuwse eilanden in hoog tempo ontsloten voor het wegverkeer. Dat vervoer kon derhalve, vanaf halverwege jaren zestig, ook met vrachtwagens plaatsvinden. Bij het dorp Tholen lag overigens al sinds 1928 een brug. De bruggen bij Sint Philipsland en Nieuw Vossemeer volgden pas in 1973. Vermoedelijk heeft die ontwikkeling ertoe geleid dat de nieuwe haven van Stalland al snel voor het grootste deel als jachthaven werd ingericht, hoewel aan de noordwestelijke hoek nog een flink gebouw (gedeeltelijk silo) verrees,

dat duidelijk met die functie als landbouwhaven te maken had. Op volgende foto hieronder is het (rechtsboven op de foto) nog in aanbouw.

Zo zijn we het moment genaderd dat ik zelf voor het eerst de haven van Sint Annaland aanded. Dat zal zo rond 1980 zijn geweest. Zelf had ik nog geen boot; ik was opstapper bij een vriend van me. Maar ik maakte wel zelf dia's in die tijd.

Deze laatste foto zal bij sommige oudere leden nog wel wat herinneringen oproepen, misschien. We zien wat we ondertussen de 'oude' nieuwe haven mogen noemen. Het gebouw met de silo staat er nog en in mijn herinnering was de steiger ervoor toen ook nog bereikbaar voor binnenvaartschepen. Vingersteigers waren er nog niet en je landvasten schoven langs een beugel op de houten palen heen-en-weer met het opkomende en weer afgaande tij. Want dat was er gelukkig, dankzij de zwaar bevochten Oosterscheldekering, nog wel. Wat op de foto nog het meest in het oog springt, is dat de haven toen nog een zogenaamde *bankstelling* kende; een plek waar je een (kiel)jacht, steunend tegen palen of een houten raamwerk, kon droogzetten, om de boot schoon te borstelen en indien nodig van nieuwe anti-fouling te voorzien. Dat laatste is inmiddels vanwege milieuwetgeving volledig uit den boze. Toen was het echter heel normaal. Ook de haven van Zierikzee had bijvoorbeeld zo'n bankstelling.

Niet alleen de tijd schrijdt voort; ook de *mores* verandert..

Ongetwijfeld is er nog veel meer over de oude en de nieuwe haven van Sint Annaland te vertellen. Wat ik hier heb opgeschreven is natuurlijk geen kennis uit de eerste hand en voornamelijk gebaseerd op wat ik op internet kon vinden. Ik houd me derhalve aanbevolen voor elke mogelijk aanvulling de leden van de vereniging en/of inwoners van Sint Annaland kunnen leveren. Ook in informatie over andere verdwenen Tholense havens, bijvoorbeeld die van Sint Maartendijk en Scherpenisse, ben ik zeer geïnteresseerd.